

دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی

طراحی سرای محله با رویکرد ارتقاء تعاملات اجتماعی

در میان ساکنان

"مطالعه موردی: محله درکه، تهران، ایران"

نگارش:

مرضیه جعفری

استاد راهنما: دکتر عبدالحمید قنبران

استاد مشاور: دکتر جمال الدین مهدی نژاد

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته مهندسی معماری

شهریور ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

باسمه تعالی

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب مرضیه جمفری معتمد می‌شوم کسه مطالب منسدرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آن‌ها استفاده شده است، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مأخذ ذکر گردیده است. این پایان‌نامه رساله قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه از اعتبار ساقط خواهد شد.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه تربیت مدرس شهید رجایی می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو
مرضیه جمفری
امضاء

دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی

طراحی سرای محله با رویکرد ارتقاء تعاملات اجتماعی

در میان ساکنان

"مطالعه موردی: محله درکه، تهران، ایران"

نگارش:

مرضیه جعفری

استاد راهنما: دکتر عبدالحمید قنبران

استاد مشاور: دکتر جمال الدین مهدی نژاد

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته مهندسی معماری

شهریور ۱۳۹۱

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

به نام مادر،

بوسه‌ای باید زد

دست‌هایی را

که می‌شویند غبار خستگی روزگار را

و سیراب می‌کنند روح تشنه را؛

به نام پدر،

بوسه‌ای باید زد

دست‌هایی را

که می‌تابانند

نیرو را

و محکم می‌کنند

استواری پایه‌های زیستن

سپاس و قدردانی

قدردانی در چند سطر و جمله از تمام کسانی که در تهیه این پایان‌نامه یاریم کرده‌اند و هر یک به نوعی در آن سهمیم بوده‌اند، کاری به غایت دشوار است؛ و اگر بخواهم از کسانی تشکر کنم که در زندگی همواره پشتیبانم بوده‌اند و خود را در غم و شادی‌هایم شریک دانسته‌اند، مشکل دو چندان خواهد بود؛ چرا که هرگز قادر به اداء دینم به حد کفایت نخواهم بود.

می‌دانم که نمی‌توانم از خانواده مهربانم به خاطر تحمل همه مشقّاتی که در تمام این سالها بر آنها تحمیل کرده‌ام، آن اندازه که شایسته و بایسته است تشکر کنم. آنچه در توانم است، طلب سلامت و سعادتشان از ایزد منان است.

بر خود واجب می‌دانم از استاد گران‌سنگم، جناب آقای دکتر قنبران که در یک سال گذشته به معنای واقعی راهنمایم بوده‌اند و همواره علیرغم مشغله فراوان، گشاده‌رو پذیرایم شده‌اند و مرا در پیشبرد اهدافم یاری کرده‌اند، تشکر کنم. تداوم فعالیت‌های درخشان علمی ایشان در جامعه علمی کشورم را، از خداوند متعال خواستارم.

همچنین از زحمات استاد عزیزم، جناب آقای دکتر مهدی‌نژاد که علاوه بر راهنمایی‌های مفید در هنگام انجام این تحقیق، در طول دوره کارشناسی ارشد نیز تدریس دروس مختلف به حقیر را بر عهده داشته‌اند قدردانی می‌کنم.

زحمات دیگر عزیزانی که در به ثمر رسیدن این تحقیق نقشی داشته‌اند را نیز ارج می‌نهم

چکیده

با مدرن شدن زندگی شهری خصوصاً در شهر تهران که به دلیل مهاجرپذیر بودن دارای شرایط خاصی است، محلات از هویت قدیمی خود خارج شده‌اند و مبنای شکل‌گیری آنها نه بر پایه شباهت‌های فرهنگی، بلکه توان اقتصادی است که قومیت‌ها و فرهنگ‌های مختلف را در کنار هم قرار می‌دهد و از این رو تعاملات اجتماعی در میان ساکنان محلات کاهش یافته‌است. سرای محله در این تحقیق، با رویکرد افزایش تعاملات اجتماعی در میان ساکنان محله که آن به طور نمونه محله درکه انتخاب شده که حضور گردشگران به دلیل واقع شدن آن در منطقه تفرجگاهی شمال تهران، محسوس بوده، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت و در آخر مرکز محله و سرای محله در آن طراحی شد. با مطالعه مقالات، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌هایی که در این زمینه مطالعه داشتند، فاکتورهایی استخراج شد که در افزایش تعاملات اجتماعی تأثیرگذار نشان می‌دادند. سپس به منظور نمونه‌گیری از ساکنان، پرسشنامه‌ای طرح و پخش شد و درصد ارتباط این فاکتورهای استخراج شده از مبانی نظری مطالعه شده با فاکتورهای موثر بر تعاملات اجتماعی سنجیده شد. نهایتاً مدلی از تحقیق با استفاده از نرم‌افزار spss و آزمون‌های T Student و Pearson استخراج شد که بیانگر آن است که ساختار اجتماعی - سیاسی شهر با ۰/۳۹، ساختار کالبدی - فضایی با ۰/۱۸ و حالات روحی - روانی استفاده‌کنندگان از فضا با ۰/۲۹ در افزایش تعاملات اجتماعی در میان ساکنان درکه موثر شناخته شد.

واژگان کلیدی: سرای محله، تعاملات اجتماعی، فضای شهری، درکه.

فهرست عناوین

- مقدمه ۱
- ۱-۱- بیان مسأله تحقیق ۳
- ۲-۱- ضرورت و اهمیت تحقیق ۳
- ۳-۱- اهداف تحقیق ۴
- ۴-۱- پیشینه تحقیق ۴
- ۵-۱- سوالات یا فرضیه‌های تخصصی ۵
- ۶-۱- روش تحقیق ۵
- ۱-۶-۱- نوع تحقیق و روش بررسی فرضیه‌ها یا پاسخگویی به سؤالات ۵
- ۲-۶-۱- جامعه آماری ۶
- ۳-۶-۱- نمونه‌گیری (حجم نمونه و روش محاسبه) ۶
- ۴-۶-۱- ابزار گردآوری داده‌ها و ذکر ویژگیهای آنها ۶
- ۵-۶-۱- روشهای تجزیه و تحلیل داده‌ها ۶
- ۷-۱- محدودیتهای تحقیق ۶
- ۸-۱- کاربرد نتایج تحقیق ۶
- ۱-۲- بررسی مفاهیم بکار رفته در موضوع ۸
- ۱-۱-۲- از لحاظ واژه ۸

- ۸-۱-۲- از لحاظ فنی ۸
- ۸-۱-۲-۱- جامعه و اجتماع ۸
- ۸-۲-۱-۲- محله ۸
- ۲-۲- الگوهای انسانی در حوزه رفتار و محیط ۹
- ۹-۱-۲-۲- الگوی ماشین‌انگاری ۹
- ۹-۲-۲- الگوی ادراکی، شناختی، انگیزشی ۹
- ۱۰-۳-۲- الگوی رفتار انسان ۱۰
- ۱۰-۴-۲- الگوی بوم شناختی یا الگوی نظام‌های اجتماعی انسان ۱۰
- ۱۱-۳- صاحب‌نظران با رویکرد تقویت تعاملات اجتماعی ۱۱
- ۱۴-۴- پیشنهاد تحقیق ۱۴
- ۱۷-۵- چارچوب نظری تحقیق ۱۷
- ۱۷-۱-۵- تعاملات اجتماعی و امکان شکل‌گیری رویدادها ۱۷
- ۱۸-۲-۵- دسته‌بندی فاکتورهای موثر بر شکل‌گیری و افزایش تعاملات اجتماعی ۱۸
- ۱۸-۱-۲-۵- ساختار اجتماعی- سیاسی شهر ۱۸
- ۱۹-۲-۵-۲- ساختار کالبدی- فضایی ۱۹
- ۲۱-۳-۲-۵- عامل روانی- اجتماعی استفاده‌کنندگان از فضا ۲۱
- ۲۱-۳-۵-۲- بررسی فاکتورهای موثر بر شکل‌گیری و افزایش تعاملات اجتماعی ۲۱
- ۲۱-۱-۳-۵-۲- قلمرو ۲۱
- ۲۵-۲-۳-۵- ازدحام ۲۵
- ۲۶-۳-۵- خلوت ۲۶
- ۲۷-۴-۳-۵- حس تعلق ۲۷
- ۳۰-۵-۳-۵- امنیت اجتماعی و محیطی ۳۰

- ۳۱ ..... مکان ..... ۲-۵-۳-۶-حس مکان
- ۳۵ ..... اجتماع پذیری فضا ..... ۲-۵-۳-۷-اجتماع پذیری فضا
- ۳۸ ..... اعتماد اجتماعی ..... ۲-۵-۳-۸-اعتماد اجتماعی
- ۳۹ ..... مشارکتی بودن فضا ..... ۲-۵-۳-۹-مشارکتی بودن فضا
- ۳۹ ..... مراسم مذهبی ..... ۲-۵-۳-۱۰-مراسم مذهبی
- ۴۰ ..... پایگاه اقتصادی و طبقه اجتماعی ..... ۲-۵-۳-۱۱-طبقه اجتماعی و پایگاه اقتصادی
- ۴۰ ..... انواع فضاهای عمومی و پاتوق در محله ..... ۲-۵-۳-۱۲-انواع فضاهای عمومی و پاتوق در محله
- ۴۲ ..... فاصله دسترسی ..... ۲-۵-۳-۱۳-فاصله دسترسی
- ۴۳ ..... نوع و میزان مراجعه ..... ۲-۵-۳-۱۴-نوع و میزان مراجعه
- ۴۳ ..... نتیجه ۲-۵-۴-نتیجه
- ۴۴ ..... تعاریف و مفاهیم محله ..... ۳-۱-۱-تعاریف و مفاهیم محله
- ۴۴ ..... محله ۳-۱-۱-محله
- ۴۵ ..... از دیدگاه علوم اجتماعی ..... ۳-۱-۱-۱-از دیدگاه علوم اجتماعی
- ۴۶ ..... از دیدگاه جغرافیای شهری و اجتماعی ..... ۳-۱-۱-۲-از دیدگاه جغرافیای شهری و اجتماعی
- ۴۶ ..... فضاهای عمومی شهری ..... ۳-۱-۲-فضاهای عمومی شهری
- ۴۷ ..... حیات مدنی در فضاهای شهری ..... ۳-۱-۲-۱-حیات مدنی در فضاهای شهری
- ۴۷ ..... کارکرد امروزی فضاهای شهری ..... ۳-۱-۲-۲-کارکرد امروزی فضاهای شهری
- ۴۸ ..... وظایف فضاهای عمومی شهری ..... ۳-۱-۲-۳-وظایف فضاهای عمومی شهری
- ۴۸ ..... سرای محله ..... ۳-۱-۳-سرای محله
- ۴۸ ..... محله از دیروز تا امروز ..... ۳-۲-۲-محله از دیروز تا امروز
- ۴۹ ..... محله در ایران قدیم ..... ۳-۲-۱-محله در ایران قدیم
- ۵۰ ..... محله در دوران معاصر ..... ۳-۲-۲-محله در دوران معاصر
- ۵۱ ..... مقایسه محله قدیمی و معاصر ..... ۳-۲-۳-مقایسه محله قدیمی و معاصر

- ۳-۳- سرای محله ۵۱
- ۳-۳-۱- سرای محله در ایران قدیم ۵۲
- ۳-۳-۲- سرای محله در ایران معاصر ۵۲
- ۳-۳-۳- سرای محله در خارج از ایران- دوران کهن ۵۳
- ۳-۳-۴- سرای محله در خارج از ایران- دوران معاصر ۵۳
- ۴-۳- اصول طراحی سرای محله ۵۳
- ۴-۳-۱- مکان‌یابی سرای محله ۵۴
- ۴-۳-۲- مسائل شهری و محیطی ۵۴
- ۴-۳-۳- مسائل مرتبط با استفاده‌کنندگان ۵۴
- ۴-۱- مقدمه ۵۵
- ۴-۲- روش تحقیق ۵۵
- ۴-۲-۱- جامعه آماری ۵۵
- ۴-۲-۲- نحوه انتخاب و دلایل انتخاب نمونه موردی ۵۵
- ۴-۳- روش تجزیه و تحلیل مشاهدات ۵۶
- ۴-۳-۱- تحلیل توصیفی مشاهدات و داده‌ها ۵۸
- ۴-۳-۲- آماره های توصیفی شاخص‌ها ۷۶
- ۴-۳-۳- آزمون فرضیات تحقیق ۸۴
- ۴-۳-۳-۱- بررسی وضعیت تعاملات اجتماعی و زیر فاکتورهای آن ۸۴
- ۴-۳-۳-۲- بررسی وضعیت ساختار اجتماعی و سیاسی شهر و زیر فاکتورهای آن ۸۶
- ۴-۳-۳-۳- بررسی وضعیت عامل روانی - اجتماعی استفاده‌کنندگان از فضا و زیر فاکتورهای آن ۸۹
- ۴-۳-۳-۴- فرضیات تحقیق ۹۱

۹۶	۱-۵- بررسی زمینه بستر طرح
۹۶	۱-۱-۵- موقعیت جغرافیایی
۹۶	۲-۱-۵- اقلیم
۹۶	۳-۱-۵- گونه‌های معماری منطقه
۹۷	۴-۱-۵- تاریخچه
۹۷	۲-۵- معرفی سایت طرح
۹۷	۱-۲-۵- دلایل انتخاب بستر
۹۸	۲-۲-۵- کاربری سایت
۹۸	۳-۵- چگونگی شکل‌گیری طرح (روند طراحی)
۱۰۱	۴-۵- ایده‌های طراحی
۱۰۲	۵-۵- برنامه‌ریزی کالبدی
۱۰۳	۱-۶- بحث و نتیجه‌گیری
۱۰۴	۲-۶- پیشنهادها
۱۰۶	پیوست ۱- پرسشنامه
۱۲۲	منابع و مأخذ
۱۲۲	مقالات
۱۲۴	کتاب
۱۲۵	پایان‌نامه
۱۲۵	منابع لاتین

فهرست جداول

- جدول ۱-۲ صاحب‌بنظران با رویکرد تقویت تعاملات اجتماعی ۱۳
- جدول ۲-۲ پیشینه تحقیق ۱۶
- جدول ۳-۲ مکان از دیدگاه نظریه پردازان. ۳۲
- جدول ۱-۴ خلاصه پردازش داده‌ها ۵۸
- جدول ۲-۴ آماره پایایی پرسشنامه ۵۸
- جدول ۳-۴ فراوانی جنسیت ۵۸
- جدول ۴-۴ فراوانی سن ۵۹
- جدول ۵-۴ فراوانی تحصیلات ۵۹
- جدول ۶-۴ فراوانی وضعیت تأهل ۵۹
- جدول ۷-۴ فراوانی وضعیت اشتغال ۵۹
- جدول ۸-۴ فراوانی وضعیت سکونت ۶۰
- جدول ۹-۴ مدت زمان سکونت در محله ۶۰
- جدول ۱۰-۴ فراوانی سؤال به چه میزان تمایل دارید تا با همسایگان خود ارتباط صمیمی و دوستانه برقرار کنید؟ ۶۳
- جدول ۱۱-۴ فراوانی سؤال میزان تمایل شما به صحبت کردن با یک آشنا به هنگام برخورد با وی چقدر است؟ ۶۳
- جدول ۱۲-۴ فراوانی سؤال میزان تمایل شما به صحبت کردن در یک گروه‌های کوچکی از افراد ناآشنا چقدر است؟ ۶۳
- جدول ۱۳-۴ فراوانی سؤال به چه میزان تمایل دارید که با افراد باشید؟ ۶۴
- جدول ۱۴-۴ فراوانی سؤال به چه میزان تمایل دارید که به گروه‌های اجتماعی بپیوندید؟ ۶۴
- جدول ۱۵-۴ فراوانی سؤال تا چه میزان دوست دارید که افراد برای انجام کارها از شما دعوت کنند؟ ۶۴
- جدول ۱۶-۴ فراوانی سؤال به چه میزان تمایل دارید تا در فعالیتهای اجتماعی غیررسمی شرکت کنید؟ ۶۵

- جدول ۴-۱۷ فراوانی سؤال تا چه میزان تمایل دارید که افراد از شما خواهش کنند تا در مباحثه آنها شرکت کنید؟ ۶۵
- جدول ۴-۱۸ فراوانی سؤال آیا از لحاظ طبقه اجتماعی - فرهنگی با همسایگانتان هم‌سنخ هستید؟ ۶۵
- جدول ۴-۱۹ فراوانی سؤال از لحاظ پایگاه اقتصادی، خانواده خود را در چه سطحی ارزیابی می‌کنید؟ ۶۶
- جدول ۴-۲۰ فراوانی سؤال محله شما، تا چه حد محله امنی است؟ ۶۶
- جدول ۴-۲۱ فراوانی سؤال فضاهای ناامن و رهاشده به چه میزان در محله شما وجود دارند؟ ۶۶
- جدول ۴-۲۲ فراوانی سؤال ورود افراد غریبه به محله برای شما تا چه حد قابل تشخیص است؟ ۶۷
- جدول ۴-۲۳ فراوانی سؤال به نظر شما حضور گردشگران در محله شما بر امنیت محله تان تأثیرگذار است؟ ۶۷
- جدول ۴-۲۴ فراوانی سؤال حضور گردشگران به چه میزان بر امنیت محله تأثیرگذار است؟ ۶۷
- جدول ۴-۲۵ فراوانی سؤال آیا در محله شما مراسم عمومی مذهبی، ملی و ... در مکان خاصی برگزار می‌شود؟ ۶۸
- جدول ۴-۲۶ فراوانی سؤال آیا شما در مراسم عمومی مذهبی، ملی و ... شرکت می‌کنید؟ ۶۸
- جدول ۴-۲۷ فراوانی سؤال میزان شناخت شما از همسایگانتان و ارتباط با آنها چقدر است؟ ۶۸
- جدول ۴-۲۸ فراوانی سؤال به نظر شما احساس تعلق به محله تا چه میزان بر تعاملات اجتماعی تأثیرگذار است؟ ۶۹
- جدول ۴-۲۹ فراوانی سؤال آیا مکانهای عمومی میتواند در افزایش تعاملات اجتماعی و بهبود آن موثر باشد؟ ۶۹
- جدول ۴-۳۰ فراوانی سؤال آیا مکانهای عمومی بر میزان تمایل افراد برای حضور در محله و استفاده از آن مؤثر است؟ ۶۹
- جدول ۴-۳۱ فراوانی سؤال به چه میزان فراهم بودن فضاهایی در مکانهایی نظیر سرای محله به شکل‌گیری تعاملات اجتماعی کمک میکند؟ ۷۰
- جدول ۴-۳۲ فراوانی سؤال آیا فرم ساختمان و فضاهای سرای محله میتواند در ساختار فرهنگ مردم تأثیرگذار باشد؟ ۷۰
- جدول ۴-۳۳ فراوانی سؤال تا چه میزان سرای محله میتواند امکان برقراری ارتباط با افراد غریبه را امکان‌پذیر نماید؟ ۷۰
- جدول ۴-۳۴ فراوانی سؤال سرای محله تا چه میزان باعث تقویت ارتباطات اجتماعی حتی خارج از آن می‌شود؟ ۷۱
- جدول ۴-۳۵ فراوانی سؤال آیا در محله خود، ضرورت مکانی برای تبادل نظر در مورد مسائل اجتماعی، فرهنگی را احساس می‌کنید؟ ۷۱
- جدول ۴-۳۶ فراوانی سؤال آیا در محله خود، ضرورت مکانی برای برگزاری سخنرانی و ... را احساس می‌کنید؟ ۷۱

- جدول ۴-۳۷ فراوانی سؤال آیا در محله خود، ضرورت مکانی برای ورزش در محیطی نیمه‌باز را احساس می‌کنید؟..... ۷۲
- جدول ۴-۳۸ فراوانی سؤال آیا در محله خود، ضرورت مکانی برای بازیهای کامپیوتری و ... را احساس می‌کنید؟..... ۷۲
- جدول ۴-۳۹ فراوانی سؤال آیا در محله خود، ضرورت مکانی برای انجام فعالیت‌های هنری را احساس می‌کنید؟..... ۷۲
- جدول ۴-۴۰ فراوانی سؤال آیا در محله خود، ضرورت مکانی به عنوان گالری را احساس می‌کنید؟..... ۷۳
- جدول ۴-۴۱ فراوانی سؤال آیا در محله خود، ضرورت مکانی برای مطالعه نظیر کتابخانه را احساس می‌کنید؟..... ۷۳
- جدول ۴-۴۲ فراوانی سؤال در صورت ساخت سرای محله، ترجیح می‌دهید دسترسی شما به این مکان چگونه باشد؟..... ۷۳
- جدول ۴-۴۳ فراوانی سؤال در صورت تمایل دسترسی پیاده، این فاصله به چه میزان باشد؟..... ۷۴
- جدول ۴-۴۴ فراوانی سؤال معمولاً چند ساعت در طول هفته را به اوقات فراغت خود اختصاص می‌دهید؟..... ۷۴
- جدول ۴-۴۵ فراوانی سؤال در صورت ساخت سرای محله، ترجیح می‌دهید در هنگام مراجعه چه کسانی شما را همراهی کنند؟..... ۷۴
- جدول ۴-۴۶ فراوانی سؤال در صورت ساخت سرای محله، میزان مراجعه شما به این مکان چقدر خواهد بود؟..... ۷۵
- جدول ۴-۴۷ فراوانی سؤال در صورت ساخت سرای محله، از کدام امکانات آن بیشترین استفاده را خواهید کرد؟..... ۷۵
- جدول ۴-۴۸ آماره‌های توصیفی کل شاخص‌ها..... ۷۶
- جدول ۴-۴۹ آماره‌های توصیفی شاخصهای اصلی..... ۸۲
- نمودار ۴-۲۱ توصیف شاخص ساختار اجتماعی - سیاسی شهر..... ۸۳
- جدول ۴-۵۰ نتایج آزمون t: بررسی وضعیت تعاملات اجتماعی و زیر فاکتورهای آن..... ۸۴
- جدول ۴-۵۱ بررسی همبستگی بین شاخصهای اصلی تحقیق..... ۸۵
- جدول ۴-۵۳ نتایج آزمون t: بررسی وضعیت ساختار اجتماعی و سیاسی شهر و زیر فاکتورهای آن..... ۸۶
- جدول ۴-۵۴ بررسی همبستگی بین ساختار اجتماعی و سیاسی شهر و زیر فاکتورهای آن..... ۸۷
- جدول ۴-۵۵ نتایج آزمون t: بررسی وضعیت روانی - اجتماعی استفاده کنندگان از فضا و زیر فاکتورهای آن..... ۸۹
- جدول ۴-۵۶ بررسی همبستگی بین وضعیت روانی - اجتماعی استفاده کنندگان از فضا و زیر فاکتورهای آن..... ۹۰
- جدول ۴-۵۷ برازش مدل رگرسیونی به داده‌ها..... ۹۲

جدول ۴-۵۸ نتایج آزمون t: بررسی وضعیت سرای محله و تعامل اجتماعی..... ۹۲

جدول ۴-۵۹ همبستگی بین سرای محله و تعامل اجتماعی..... ۹۳

جدول ۴-۶۰ مقدار ضریب همبستگی..... ۹۴

جدول ۴-۶۱ بررسی همبستگی بین شاخص های اصلی..... ۹۴

فهرست نمودارها و تصاویر

- نمودار ۱-۲ اولویت‌بندی نیازهای انسانی ۲۸
- نمودار ۲-۲ شاخص‌های تعلق اجتماعی در محله سنتی ۳۰
- نمودار ۳-۲ رابطه انسان و مکان..... ۳۴
- نمودار ۴-۲ حس مکان و عوامل تأثیرگذار در آن..... ۳۵
- نمودار ۴-۱ درصد جنسیت ۶۰
- نمودار ۴-۲ درصد سن ۶۱
- نمودار ۴-۳ درصد تحصیلات ۶۱
- نمودار ۴-۴ درصد وضعیت تأهل ۶۱
- نمودار ۴-۵ درصد وضعیت اشتغال ۶۲
- نمودار ۴-۶ درصد وضعیت سکونت ۶۲
- نمودار ۴-۷ درصد مدت زمان سکونت افراد در محله ۶۲
- نمودار ۴-۸ توصیف شاخص اشتیاق برای برقراری ارتباط ۷۶
- نمودار ۴-۹ توصیف شاخص روابط متقابل شخصی (مشارکت دادن دیگران)..... ۷۷
- نمودار ۴-۱۰ توصیف شاخص روابط متقابل شخصی (مشارکت خود)..... ۷۷
- نمودار ۴-۱۱ توصیف شاخص طبقه اجتماعی و پایگاه اقتصادی ۷۸
- نمودار ۴-۱۲ توصیف شاخص امنیت اجتماعی و محیطی ۷۸
- نمودار ۴-۱۳ توصیف شاخص مراسم مذهبی ۷۹
- نمودار ۴-۱۴ توصیف شاخص حس تعلق ۷۹
- نمودار ۴-۱۵ توصیف شاخص حس مکان ۸۰

- نمودار ۴-۱۶ توصیف شاخص اجتماع‌پذیر بودن فضا ۸۰
- نمودار ۴-۱۷ توصیف شاخص مشارکتی بودن ۸۱
- نمودار ۴-۱۸ توصیف شاخص اعتماد اجتماعی ۸۱
- نمودار ۴-۱۹ توصیف شاخص انواع فضاهای عمومی و پاتوق در محله ۸۲
- نمودار ۴-۲۰ توصیف شاخص تعاملات اجتماعی ۸۳
- نمودار ۴-۲۲ توصیف شاخص عامل روانی - اجتماعی استفاده‌کنندگان از فضا ۸۴
- نمودار ۴-۲۳ نتایج آزمون t: بررسی وضعیت تعاملات اجتماعی و زیر فاکتورهای آن ۸۵
- نمودار ۴-۲۴ ضرایب اهمیت هر یک از زیرفاکتورهای تعاملات اجتماعی ۸۶
- نمودار ۴-۲۵ نتایج آزمون t: بررسی وضعیت ساختار اجتماعی و سیاسی شهر و زیر فاکتورهای آن ۸۷
- نمودار ۴-۲۶ ضرایب اهمیت هر یک از زیرفاکتورهای ساختار اجتماعی و سیاسی شهر ۸۹
- نمودار ۴-۲۷ نتایج آزمون t: بررسی وضعیت روانی - اجتماعی استفاده‌کنندگان از فضا و زیر فاکتورهای آن ... ۹۰
- نمودار ۴-۲۸ ضرایب اهمیت هر یک از زیرفاکتورهای عامل روانی - اجتماعی استفاده‌کنندگان از ۹۱
- نمودار ۴-۲۹ نتایج آزمون t: بررسی وضعیت سرای محله و تعامل اجتماعی ۹۲
- نمودار ۴-۳۹ ضرایب همبستگی بین هر یک از شاخص‌ها با یکدیگر ۹۵
- تصویر ۵-۱ محله درکه ۹۶
- تصویر ۵-۲ برنامه ریزی کالبدی سرای محله ۱۰۲

فهرست نقشه‌ها

- نقشه ۱- سایت پلان ۱۱۲
- نقشه ۲- پلان طبقه همکف ۱۱۱
- نقشه ۳- پلان طبقه اول ۱۱۲
- نقشه ۴- پلان طبقه دوم ۱۱۳
- نقشه ۵- پلان بام ۱۱۴
- نقشه ۶- نمای شمالی ۱۱۵
- نقشه ۷- نمای جنوبی ۱۱۶
- نقشه ۸- نمای شرقی ۱۱۷
- نقشه ۹- نمای غربی ۱۱۸
- نقشه ۱۰- برش A-A ۱۱۹
- نقشه ۱۱- برش B-B ۱۲۰
- نقشه ۱۲- برش C-C ۱۲۱

مقدمه

فردگرایی، عدم احساس امنیت به منظور حضور در اجتماع، از بین رفتن بافت محلات و روابطی که به همبستگی میان ساکنان دامن می‌زند، همگی از عوامل کاهش تعاملات اجتماعی و کمرنگ شدن آن در سطح محلات است. محله از آنجا که پس از خانه مکانی است که فرد، بیشترین برخورد و رفت‌وآمد را در سطح آن دارد، عنصر مهمی در شکل‌گیری تعاملات اجتماعی در میان ساکنان آن است. از آنجا که در گذشته محلات نقش گسترده و عمده‌ای در شکل‌دهی تعاملات اجتماعی ایفا می‌کردند، لذا سعی بر آن بوده است که با شناخت نیازهای جامعه مدرن فعلی و استفاده‌کنندگان آن با توجه به ارزشهای موجود در آن فضاها، فضایی اجتماع‌پذیر و مشارکتی طراحی و ساخته شود که علاوه بر محلی به منظور تبادلات اجتماعی، حس مکان و حس تعلق را در کنار امنیت به فرد القا کند.

محله در که به دلیل داشتن بافت سنتی و پتانسیل بیشتر آن به این صورت که مرکز محله قدیم آن علی‌رغم تغییرات گوناگون، حفظ شده و مراجعان زیادی به دلیل قرارگیری آن در منطقه تفرجگاهی به آن مراجعه می‌کنند، گزینه‌ی مناسبی برای ارتقاء تعاملات اجتماعی در نظر گرفته شد. چرا که حضور گردشگران به عنوان افراد غریبه در کنار ساکنان خود یکی از عوامل افزایش تعاملات اجتماعی در سطح محله است.

نهایتاً سعی بر آن بوده تا با در نظر گرفتن نظرات ساکنان با پرسشنامه‌ای که بر مبنای مبانی نظری تحقیق، طرح و ساخته شد، خواسته‌های ساکنین را در طراحی سرای محله و ساماندهی مرکز محله و فضای باز آن مدنظر قرار داده، با طراحی مطلوب راهکارهایی جهت ارتقاء تعاملات اجتماعی در پیش پای ساکنان قرار دهیم.